

Culemborg, 10 december 2017 - Tweede Advent - Avondmaalsdienst

Tekst: Jesaja 2: 2-5

Thema: 'De oorlog afleren'

Voorganger: ds. Henri Veldhuis

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus,

Wat een prachtig visioen van Jesaja: over zwaarden die worden omgesmeed tot ploegijzers en over speren die worden omgesmeed tot snoeimessen; over 'Verenigde Naties' die naar Jeruzalem trekken om daar onderwijs te krijgen in het leerhuis van God; over het leren van de vrede en het afleren van oorlog.

Jeruzalem niet meer als een twistappel van religies en legers, niet meer een brandhaard van joden, christenen en moslims, maar de stad van vrede voor alle volken, een stad waar nog maar één geloof gedeeld zal worden: het geloof in geweldloze vrede van de God van Sion.

Na de uitspraken in de afgelopen week van president Trump, en na de emotionele reacties die hij daarmee wereldwijd heeft losgemaakt, is wel duidelijk dat de werkelijkheid van dit stralende visioen verder weg is dan ooit. Door de eeuwen heen en ook nu is Jeruzalem zo vaak het tegendeel van vrede en gerechtigheid. Géén stad waarom zóveel gevochten is, geen stad waar letterlijk zoveel bloed is gestroomd door de straten, - geen heilige plaats die telkens weer zóveel strijd heeft veroorzaakt.

Telkens weer moeten we meemaken, dat het visioen van Jesaja verder weg is dan ooit. Mooie profetische beelden van Jesaja voor de Adventstijd, maar wat kunnen we ermee? Laten we ons op weg naar Kerst maar terugtrekken in de kleine kring van kerk, huis, gezin en vrienden, afgesloten voor de boze wereld. Dan zitten we daar warmpjes rond de kribbe van een kindje dat we in onze armen kunnen sluiten.

Trouwens, ook in de tijd van Jesaja was zijn visioen een utopie waar je moeilijk in kon geloven. Noord Israël en Juda, met hun hoofdsteden Samaria en Jeruzalem, werden bedreigd door de machtige legers van Assyrië. Het zou niet lang meer duren totdat Samaria zou vallen en het Tienstammenrijk van Noord Israël voor altijd zou verdwijnen in de 'Nacht und Nebel' van de geschiedenis. Geloven in dat prachtige visioen was toen even moeilijk als nu. Het kan zo ver van je afstaan en voeding geven aan je cynisme.

Maar juist door de grote afstand, door het bittere contrast tussen visioen en werkelijkheid, kan dat visioen ook dichtbij komen, als een heldere en confronterende spiegel, als oordeel over de oorlogen die wij voeren, over het onrecht dat wij begaan, over de onderdrukking van mensen en volken in de wereld, zelfs in het Heilige Land.

Het profetische visioen als kritische spiegel en oordeel, en tegelijk als een *belofte* die raakt aan onze diepste verlangens, - als een onwerkelijke mogelijkheid die misschien toch mogelijk is, met Gods hulp; - als een weg naar vrede waarvoor we toch kunnen kiezen, met Gods hulp.

Jesaja verkondigt zijn visioen in wanhopige tijden, als een spiegel van oordeel en als een grootse belofte. Zoals Martin Luther King zijn droom verkondigde in het heetst van de rassenstrijd, als

een oordeel over racisme, als een belofte voor de toekomst en als een uiting van diep verlangen.

Wat is de eerste en belangrijkste betekenis van zulke profetische visioenen in donkere tijden? Dat de *waarheid* wordt gezegd en zichtbaar blijft, in Gods licht. De waarheid over onze zonde in grote en kleine kring, - de waarheid over onze strijd en oorlog. De waarheid over alle onrecht dat wordt begaan door mensen en volken, - en dan ook nog vaak in de naam van hun God, Allah of Jezus.

Juist in stikdonkere tijden is het zo belangrijk, dat de waarheid gezegd blijft, zichtbaar blijft, - hoe kwetsbaar profeten en woorden van waarheid ook zijn -, als de wereld wordt beheerst door 'fake news' en angst. De waarheid blijft een optie, de Thora blijft een weg om te gaan, hoe irreëel dat ook lijkt in bijvoorbeeld het Midden Oosten conflict.

En dan het tweede, wat zo belangrijk is te beseffen en te geloven in donkere tijden: die waarheid van gerechtigheid en vrede, die profetische waarheid van vrede voor Jeruzalem en alle volken blijft ook altijd *gewaarborgd*, niet door ons, niet door mensen en volken die elkaar naar het leven staan, maar door God zelf.

De waarheid van profetische visioenen ligt verankerd in de hemel, en daarom zijn ze *profetisch*, daarom overstijgen ze altijd onze gebroken werkelijkheid, omdat het Góds waarheid is over ons leven; een kwetsbare waarheid die Hij zelf komt vestigen op deze aarde, - die Hij zelf neerlegt in ons midden, als een kind in Bethlehem.

In donkere tijden zoeken onze ogen Gods Woord en waarheid, die wel profetisch móeten zijn, omdat onze werkelijkheid zo ver afstaat van vrede en veiligheid. In donkere tijden kunnen we niet zonder profetie, als spiegel en duiding van ons leven, van onze wereld, opdat we weten dat het *niet goed* is wat er gebeurt, dat het ánders kan, - *geloven* dat het anders kan met hulp van God, en daarin dan ook *troost* vinden.

Profetie zoals die van Jesaja of Martin Luther King is ook *troost*, 'troost, troost mijn volk', 'want jullie, mijn volk, zijn niet alleen'. Een profeet deelt in de nood van zijn volk, en verkondigt een *God* die deelt in onze nood, - die zichzelf te vondeling legt in onze donkere wereld.

Als we zo kijken in de spiegel van Jesaja's visioen, welke waarheid en belofte zien we dan weggelegd voor Jeruzalem en alle volken? Waarin mogen we geloven als een weg die *werkelijk* begaanbaar is, met Gods hulp?

Jeruzalem komt dan in profetische verbeelding te liggen op de *hoogste* van alle bergen. Dat is geografisch gezien allerm minst het geval. De berg Sion, waarop ooit de joodse tempel stond en nu de Rotskoepel en de Al Aqsa moskee, is niet meer dan een grote heuvel. Dus ja, Sion uit gaan roepen als de hoogste van alle bergen, is wel profetische grootspraak.

Maar wat, als die tempelberg niet meer een twistappel is van joden, christenen en moslims, niet meer een brandhaard die zou kunnen leiden tot een kernoorlog? Wat nu, als op die tempelberg een godshuis zal staan dat een leerhuis wordt voor alle volken en godsdiensten? Wat als alle volken en religies naar dat leerhuis komen, niet om daar hun eigen gelijk te halen en te verkondigen, maar om daar in de leer te gaan bij God zelf, om daar leerling te worden van de Thora, zoals God die zelf aan ons uitlegt, - om daar les te krijgen van rabbi Jezus, zoals Hij de Thora uitlegt en met zijn eigen leven tot vervulling brengt?

Wat nu, als dat zou gebeuren? Zouden we dan Jeruzalem en Gods leerhuis in profetische verbeelding niet zien liggen op de *hoogste* van alle bergen, als het middelpunt van de wereld, als het eindpunt van alle pelgrimage's, waar we niet strijden om ons eigen gelijk, maar leerling zijn en altijd *blijven* in Gods leerhuis?

Stel je voor dat presidenten, koningen en premiers daar ook weer in de schoolbanken schuiven, dat de Thora - zoals die door die zoon van Bethlehem wordt uitgelegd - het charter wordt van de Verenigde Naties?

Dat lijkt een profetische utopie en illusie, en toch is dat de enige weg die de wereld kan redden: dat alle mensen en volken in de leerschool gaan van God die zèlf garant staat voor vrede en verzoening, - die zèlf verzoening tot realiteit maakt in het kind van Bethlehem. Een andere weg is er niet, en die weg is als enige begaanbaar, want het is de weg naar vrede die wortelt in *vergeving en verzoening*.

Aan het einde van Jesaja's visioen lezen we een regel die nogal zwak vertaald is in de Nieuwe Bijbel Vertaling. De NBV vertaalt: "Geen mens zal meer weten wat oorlog is." Maar letterlijk staat er: "Geen mens zal de oorlog meer *leren*." Geen mens zal meer les krijgen in oorlog en daarvoor trainen. In het leerhuis van God en zijn Thora wordt de oorlog niet meer geleerd.

Vanuit de meer letterlijke vertaling begrijpen we beter, dat het op weg naar Gods vrede dus wel gaat om een moeilijk en zwaar leerproces, waarin dat visioen dicht op onze huid komt. Want al vroeg hebben we allemaal geleerd om *oorlog* te voeren, om met allerlei middelen op te komen voor ons eigen gelijk, ons eigen bezit, onze eigen eer, onze eigen trots, ons eigen land, onze eigen tradities, - *tegenover* anderen.

Als we de vrede leren in Gods leerhuis van de Thora, zal het ons dan lukken om de oorlog àf te leren, zwaarden om te smeden tot ploegscharen, enorme arsenalen aan wapens om te smelten tot landbouwmachine's, te durven leven zonder nucleaire beveiliging?

Thuis en op school leren we veel dat we nooit meer afleren, zoals taal en rekenen, gelukkig maar. Maar we leren ook slechte dingen, die we ooit misschien willen afleren, maar dat gaat dan zo moeilijk. We zijn verslaafd geraakt aan onze angst voor elkaar, aan ons genot dat de leegte moet voelen, aan valse veiligheid tegenover anderen door wie we ons bedreigd voelen. De oorlog niet meer leren, dat kan alleen als we de oorlog *afleren*. Maar kan dat: samenleven zonder wapens en zelfverdediging, zonder aanval als de beste verdediging, de oorlog afleren en niet meer leren aan nieuwe generaties?

Dat zou alleen kunnen als na eeuwen van oorlog en pijn, na generaties van slachtoffers die zelf weer dader worden, - als na zoveel pijn die altijd weer wordt uitgeleefd en uitgevochten in wraak en geweld, de keten van geweld verbroken wordt door *verzoening*, door mensen die schuld belijden tegenover God en elkaar, die van God en elkaar vergeving ontvangen, zich met elkaar verzoenen en komen tot vrede die geen wapens nodig heeft.

Dat is de kern van profetische thora: dat verzoening mogelijk is op de berg van Sion, de hoogste van alle bergen, dat op het tempelplein van Sion de leiders van alle volken en religies elkaar

omhelzen en daar de vrede getekend wordt. Dat is een reële mogelijkheid, *want verzoening is mogelijk*.

Verzoening is mogelijk, en dus ook vrede na eeuwen van oorlog in grote en kleine kring, - dát is wat God laat zien in het mensenkind van Bethlehem, een mens van God die ook aan het kruis ons de hand nog reikt van vrede. De optie van die vergeving en vrede blijft een reële optie voor ons allemaal, omdat die profetisch gewaarborgd is door God zelf, - hoe beroerd onze wereld er ook aan toe is, hoezeer wij in eigen kring ook oorlog voeren.

Het visioen van Jesaja en Jezus is niet een profetische utopie van dromerige types, maar het enige alternatief dat onze levens en onze wereld kan redden. De profetische weg van Jesaja en Jezus is realistischer dan welke 'realpolitiek' dan ook.

Als we straks avondmaal vieren, dan is dat niet om ons van de wereld af te zonderen in een liturgisch kringetje, maar om juist realistischer in de wereld te staan, om te *blijven* vasthouden aan de 'realpolitiek' van Gods Koninkrijk. Want zonder verzoening die wortelt in oprechte zelfkritiek en vergeving zal het nooit wat worden met deze wereld.

Daarom is het goed dat die woorden van Jesaja over zwaarden, ploegscharen, speren en snoeimessen *blijven* staan boven de hoofdingang van het gebouw van de Verenigde Naties in New York, - dat het beeld, zoals we het ook zien afgedrukt op de liturgie, ons blijft herinneren aan die profetie van Jesaja. Zolang dat visioen blijft spreken is de wereld niet verloren.

De Verenigde Naties proberen een leerschool te zijn van alle volken op weg naar vrede. Vaak doen ze dat slecht en corrupt. Toch is het zó belangrijk dat het geprobeerd wordt: de oorlog afleren en de vrede leren.

Internationaal-rechtelijk dankt de staat Israël haar bestaan aan een resolutie van de Verenigde Naties in 1947. Wat zou het fantastisch zijn als een unanieme resolutie van de Verenigde Naties ooit zou bepalen dat Jeruzalem de internationale hoofdstad wordt van àlle volken en religies. Afgelopen week nog hebben de kerkleiders van Jeruzalem die wens durven uitspreken in een brief aan president Trump, een visionaire droom die zomaar werkelijkheid kan worden.

Amen